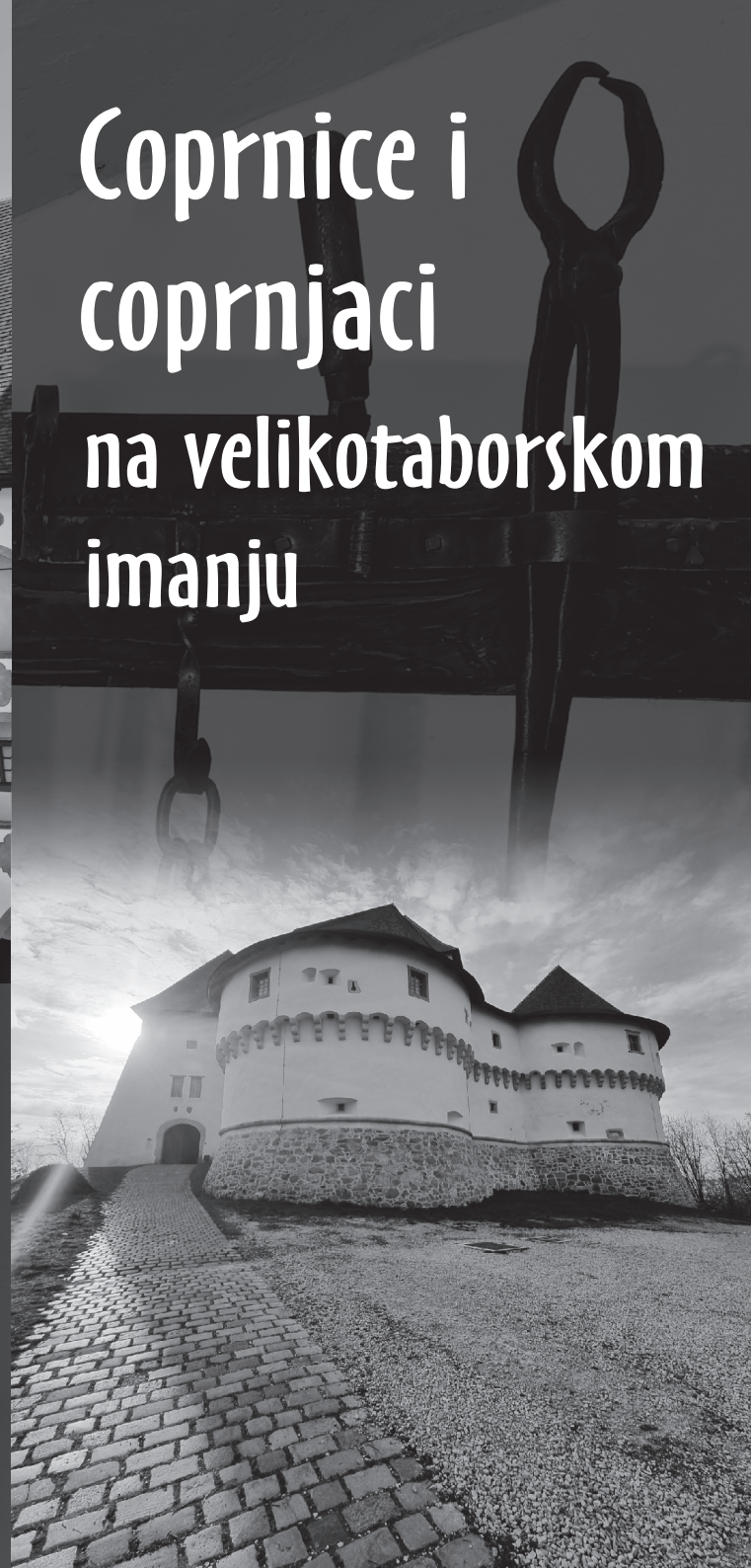

Coprnice i coprnjaci na velikotaborskom imanju

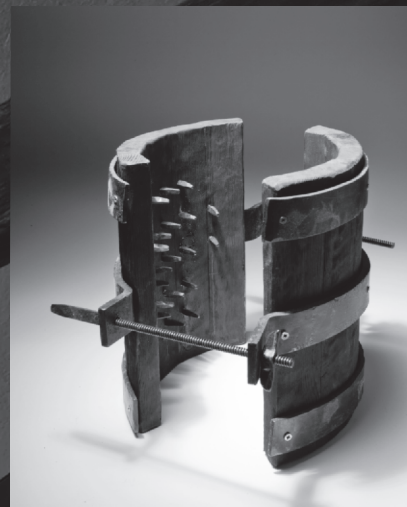
Nakladnik: Muzeji Hrvatskog zagorja,
Dvor Veliki Tabor
Za nakladnika: Jurica Sabol
Urednik deplijana: Paul Lekaj
Autor teksta: Paul Lekaj
Fotografije: Paul Lekaj, Goran Vranić
Lektura: Silva Tomanić Kiš
Grafičko oblikovanje i priprema za tisak:
MiT studio
Tisak: Kerschoffset d.o.o., Zagreb
Naklada: 300 primjeraka
Publikacija je tiskana zahvaljujući potpori
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Kasnosrednjovjekovni plemićki utvrđeni grad Veliki Tabor smješten je na vrhu Huma Košničkog, na visini od 333 metra, odakle krajolikom Hrvatskog zagorja dominira već stoljećima. Prepoznatljiv je po svom specifičnom i bajkovitom izgledu te raskošnoj i monumentalnoj arhitekturi, zbog koje je proglašen spomenikom najviše kategorije. Izgradnju Velikog Tabora vjerojatno je započela velikaška obitelj Celjski sredinom 15. stoljeća. Glava obitelji bio je ban Herman II. Celjski, koji je uputio pismo županu i plemićkim sucima u kojem im naređuje strog progon vještica i vještaca. Usmena predaja o Veroniki Desiničkoj kazuje da je Herman optužio Veroniku da je vještica koja je »začarala« njegovog sina Fridrika i tako ga navela da ju oženi. Iako je sud donio oslobađajuću presudu, Herman je naložio svojim vojnicima da Veroniku utope, a njeno mrtvo tijelo zazidaju u Velikom Taboru. Optužiti neku ženu za vještičarenje bio je najlakši način kako je se riješiti i ukloniti s puta, posebno zato što su gotovo sve optužene žene bile pogubljene, a broj oslobađajućih presuda bio je neznatan. Progon vještica inicirala je Katolička crkva, koja je uspostavila inkviziciju, odnosno crkveni sud za istragu krivovjerja. Inkvizicija je s vremenom prerasla u oruđe državnih vlasti i dobro uhodani sustav društvene kontrole, a progoni vještica prebačeni su iz crkvenih ruku u nadležnost svjetovnih sudova. Do najžešćih progona vještica u Europi dolazi tijekom razdoblja ranog novog vijeka, posebno u 17. i 18. stoljeću. Upravo u tom povijesnom periodu čitavim je

velikotaborskim vlastelinstvom vladala plemićka obitelj Rattkay. Rattkayi su bili gospodari utvrde Veliki Tabor još od početka 16. stoljeća i u njoj su živjeli sve do izumrća hrvatskog dijela njihove loze 1793. godine. Posljednji Rattkay, Josip Ivan Krstitelj (1720. – 1793.), bio je kao gospodar čitavog velikotaborskog vlastelinstva ovlašten za progon i suđenje za kažnjiva djela počinjena na njegovu posjedu (*ius gladii*). Godine 1744. vodio je sudske parnice protiv jedanaest osoba, sedam muškaraca i četiri žene s područja velikotaborskog imanja. Kaznene tužbe Josipa Rattkayja bile su podnesene radi vještičarenja, trovanja, preljubništva, skitanja, bavljenja magijom, razbojstva i ubojstva. Neke od osoba bile su optužene samo za jedno djelo, neke i za više njih, neki su optuženici bili uhvaćeni na njegovom vlastelinstvu i zatvoreni u plemićkoj kuriji u Lupinjaku, neki pak u Velikom Taboru. Optuženi su zatim bili poslani krvniku na pregled kako bi im se na tijelu potražili »vražji pečati«, odnosno madeži ili bradavice, koji su smatrani nepobitnim dokazom ugovora s đavlom. Najčešće bi tijekom istrage bili podvrgnuti torturi ne bi li otkrili suradnike, razotkrili poznate zločince ili pak priznali druge svoje zločine. Mučenje kao sredstvo iznuđivanja priznanja u Hrvatskoj se uvodi u 15. stoljeću, no u 17. stoljeću mučenje postaje za tu svrhu osnovni

postupak. Primjenjivali su se razni oblici mučenja, kao što su stiskanje palčeva, snažno stezanje ruke konopcem, španjolska čizma, užarena kliješta, razni bičevi, stolica s čavlima, odsijecanje udova, pa čak i najgora vrsta, takozvane ljestve, pri čemu bi ruke bile vezane za najvišu prečku, a noge bi se vezale užetom za vijak koji bi se namatao i tako izazivao napinjanje u tijelu mučenoga. Optuženici i njihove kazne:

Grgur Stuhne optužen je za trovanje i preljubništvo, kažnjen je odrubljivanjem glave. Pri ispitivanju Grgura Stuhnea u Velikom Taboru 31. siječnja 1744. bila su navedena tri stupnja mučenja: drobljenje prstiju, vezivanje ruku te obuvanje španjolske čizme. Grgur Mlakar, Juraj i Andrija Klobas optuženi su za vještičarenje i bavljenje magijom te su sva trojica kažnjena spaljivanjem. Gašpar Lisjak je zbog optužbe za vještičarenje smaknut, uz odsijecanje desne ruke. Stjepan Vulamec zbog optužbi za razbojstvo i ubojstvo dobiva kaznu odrubljivanja glave, dok je Ursula Pečuhne, optužena za trovanje i preljubništvo, dočekala oslobađajuću presudu. Smrt je sustigla Valentina Ferbišaka, optuženog za vještičarenje, prije izricanja konačne presude. Nakon optužbi za vještičarenje, Marijana Petek i Katarina Majerić kažnjene su odrubljivanjem glave i spaljivanjem tijela na lomači. Zbog nemogućnosti pronalaska »vražjih pečata« na tijelu Urše Jutriše, također optužene za vještičarenje, sud je donio oslobađajuću presudu.